

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS**

478. Interesujące gatunki flisakowatych i pływakowatych (Coleoptera: Haliplidae, Dytiscidae) stwierdzone w okolicach Chełma (Polska wschodnia)

Interesting species of crawling water beetles and diving beetles (Coleoptera: Haliplidae, Dytiscidae) recorded in the vicinity of Chełm (eastern Poland)

KEY WORDS: Coleoptera, Haliplidae, Dytiscidae, *Hydroporus glabriusculus*, *Agabus pseudoclypealis*, range limit, Poland.

Przy okazji połowu larw ważek podczas inwentaryzacji tej grupy owadów na Obszarze Specjalnej Ochrony Ptaków „Chełmskie torfowiska węglanowe”, powstał też niewielki zbiór chrząszczy wodnych (leg. P. BUCZYŃSKI, det. et coll. M. PRZEWOŻNY). Jest w nim kilka gatunków bardzo ciekawych ze względów sozologicznych i zoogeograficznych.

Materiał (lokalizację stanowiska podano tylko przy pierwszym opisie):

HALIPLIDAE

Haliplus furcatus SEIDL.

– Gotówka (UTM: FB77, 51°10'15,9"N, 23°33'32,3"E), 29 IV 2008 – 1 ♀, drobny zbiornik dystroficzny; Kolonia Ignatów (FB87, 51°08'51,6"N, 23°36'56,4"E), 28 IV 2008 – 1 ♂, kanał.

DYTISCIDAE

Agabus clypealis (THOMS.)

– Kolonia Ignatów, 28 IV 2008 – 2 ♂♂, kanał.

Agabus pseudoclypealis SCHOLZ

– Kolonia Ignatów, 28 IV 2008 – 2 ♂♂ 1 ♀, kanał.

Hydroporus glabriusculus AUBÉ

– Kroczyń (FB86, 51°08'13,8"N, 23°42'53,1"E), 28 IV 2008 – 1 ♂, rowy na przesuszonym torfowisku niskim.

Hydroporus notatus STURM

– Gotówka (FB77, 51°10'14,5"N, 23°32'05,9"E), 29 IV 2008 – 1 ♂, torfowisko niskie.

Na terenie badań dominują torfowiska niskie i drobne zbiorniki dystroficzne, co ma odbicie w omawianym materiale. *A. clypealis*, *H. glabriusculus* i *H. notatus* są związane z wodami torfowiskowymi. Ekologia *A. pseudoclypealis* jest znana słabo, ale prawdopodobnie i on jest tyrfofilem. Tylko *H. furcatus* to stepikol, jednak jego obecność w płytkich, szybko nagrzewających się wiosną zbiornikach na wychodniach skał węglanowych, trudno uznać za zaskakującą.

Wszystkie omawiane chrząszcze są w Polsce łowione rzadko lub bardzo rzadko, a *H. furcatus* jest narażony na wyginięcie (VU) (PAWŁOWSKI i in. 2002: [W:] GŁOWACIŃSKI (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Inst. Ochr. Przynr. PAN, Kraków: 88-120). Najrzadsze są: *A. clypealis*, *A. pseudoclypealis* i *H. glabriusculus*. Znano je dotąd tylko z 2–5 krain, zaś na Wyżynie Lubelskiej stwierdzono je po raz pierwszy.

Interesujący jest szerszy, zoogeograficzny aspekt niektórych stwierdzeń. Na szczególną uwagę zasługuje *A. pseudoclypealis*, podany z trzeciego stanowiska w Polsce. Dotąd znano go tylko z okolic Suwałk (Rubcowo) i z podlaskiej części doliny Bugu (Majdan Stuleński) (PRZEWOŹNY i in. 2006: Nowy Pam. fizjogr., 4: 23-54; WIĘŻŁAK 1980: Pol. Pismo ent., 50: 159-163). Bliskość stanowiska na Podlasiu (ok. 22 km od Kol. Ignatów), może sugerować częstsze występowanie gatunku na wschodzie Lubelszczyzny. Tego ciekawego chrząszcza cechuje wąski areał, ograniczony do: Finlandii (tylko jedno znane stanowisko), Białorusi i centralnej części Rosji europejskiej (AUDISIO, NILSSON 2004: [W:] Fauna Europaea version 1.1, <http://www.faunaeur.org>; NILSSON, HOLMEN 1995: The Aquatic Adephaga (Coleoptera) of Fennoscandia and Denmark: II – Dytiscidea. E.J. Brill, Leiden – New York – Köln. 186 ss.). Dane z Polski wyznaczają granicę południowo-zachodnią jego zasięgu. Także nowe dane o *H. glabriusculus* są ważne dla poznania granic jego zasięgu. Gatunek ten jest szeroko rozsiadły w Azji, zaś w Europie występuje w północnej i centralnej części kontynentu. W Europie Środkowej stwierdzono go w Polsce, Niemczech i Holandii, na wschód od Polski jest obecny na obszarze Białorusi i Litwy (AUDISIO, NILSSON 2004: *ibid.*). Wraz ze stanowiskami na Dolnym Śląsku i w Karkonoszach (BURAKOWSKI i in. 1976: Kat. Fauny Pol., XXIII, 4: 1-307), nowe stanowisko wyznacza południową granicę występowania *H. glabriusculus* w Europie.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin

Marek PRZEWOŹNY, Wydz. Biologii UAM, Poznań

479. Nowe dane o chrząszczach wodnych (Coleoptera: Dytiscidae, Hydrophilidae) Beskidu Zachodniego

New data on aquatic beetles (Coleoptera: Dytiscidae, Hydrophilidae) of the Beskid Zachodni Mountains

KEY WORDS: Coleoptera, aquatic beetles, first records, rediscovery, Beskid Zachodni Mts., Poland.

Beskid Zachodni to kraina faunistyczna stosunkowo dobrze zbadana pod względem występowania chrząszczy wodnych. Są stąd zarówno bogate dane historyczne, jak i pewna liczba opracowań współczesnych. Jednak wiedza o faunie tego obszaru pozostaje niepełna. Wiele gatunków nie podawano od kilkadziesiątu lub nawet stu lat. Wciąż też wiele jest stwierdzanych po raz pierwszy, co być może wynika z dynamiki fauny a nie z niepełnych wcześniejszych danych. W tej pracy podajemy dane o pięciu gatunkach należących do obu opisanych kategorii.

Materiał dowodowy znajduje się w kolekcji Marka PRZEWOŹNEGO w Poznaniu.

DYTISCIDAE

Hydroglyphus geminus (FABRICIUS, 1792)

– Marszowice (UTM: DA42), rzeka Raba, 15 VI 2007 – 1 ex., ad lucem, leg. P. BUCZYŃSKI.

Chrzążecz stwierdzany niemal w całej Polsce, stosunkowo pospolity, zasiedlający szerokie spektrum wód stojących i wolno płynących. Jednak z Beskidu Zachodniego podany tylko dwukrotnie, po raz ostatni w okresie międzywojennym (STEFEK 1939: Pr. Oddz. Przyr. Muz. Śląskiego, 1: 125-174.). Być może wynika to z małej liczby odpowiednich siedlisk w krajobrazie górskim i podgórskim.

HYDROPHILIDAE

Enochrus (Enochrus) melanocephalus (OLIVIER, 1792)

– Marszowice (DA42), rzeka Raba, 15 VI 2007 – 2 ex., ad lucem, leg. P. BUCZYŃSKI.

Gatunek znany z kilkunastu krain, choć niezczęsty i występujący w rozproszeniu. Zasiadła głównie różnego rodzaju drobne zbiorniki. Z Beskidu Zachodniego brak oryginalnych danych od ok. 100 lat (REITTER 1910: Verh. Naturf. Ver. Brünn, 8: III-VIII, 1-195).

Enochrus (Lumetus) fuscipennis (THOMSON, 1884)

– Marszowice (DA42), rzeka Raba, 15 VI 2007 – 1 ex., ad lucem, leg. P. BUCZYŃSKI.

Gatunek nowy dla Beskidu Zachodniego. Bardzo rzadki, znany w Polsce tylko z trzech stanowisk, leżących w obrębie Pojezierzy: Pomorskiego (PRZEWOŻNY 2004: Wiad. entomol., 23: 69-80; PRZEWOŻNY 2007b: Wiad. entomol., 26: 121-122) i Mazurskiego (PAKULNICKA 2004: Latissimus, 18: 22-27). Gatunek uważany przez wielu autorów za halofila, choć RUTA i współautorzy (2006: Pol. Pismo ent., 75: 359-368) wskazują, że w Polsce stwierdzano go tylko w wodach słodkich. Nowe stanowisko nie wnosi nic nowego do tej dyskusji: w badanym odcinku doliny Raby brak wód słonych, lecz w Beskidzie Zachodnim stosunkowo częste są słone źródła, a gatunek złowiono w pułapkę świetlną, więc mógł to być osobnik migrujący.

Laccobius (Microlaccobius) alternus MOTSCHULSKY, 1855

– Tomice (CA93), rzeka Skawa, 12 VI 2007 – 1 ex., ad lucem, leg. P. BUCZYŃSKI.

Reofil, w Polsce bardzo rzadki, znany z 7 krain, głównie górskich i podgórskich. W ciągu ostatnich 60 lat podał go z kraju jedynie KORDYLAS (1994: Latissimus, 4: 9-11). W Beskidzie Zachodnim notowany dotąd tylko raz (WANKA 1927: Wien. Ent. Ztg., 44: 1-32).

Cercyon (Cercyon) bifenestratus KÜSTER, 1851

– Tomice (CA93), rzeka Skawa, 12 VI 2007 – 5 ex., ad lucem, leg. P. BUCZYŃSKI.

Gatunek nowy dla Beskidu Zachodniego. Eurytop, ripikol, w Polsce dość szeroko rozsielony i stwierdzany często, zwłaszcza w ostatnich latach.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin
Marek PRZEWOŻNY, Wydz. Biologii UAM, Poznań

480. Przyczynek do wiedzy o chrząszczach wodnych (Coleoptera: Dytiscidae, Hydrophilidae, Dryopidae) Górnego Śląska

Contribution to the knowledge of aquatic beetles (Coleoptera: Dytiscidae, Hydrophilidae, Dryopidae) of the Upper Silesia region

KEY WORDS: Coleoptera, aquatic beetles, new records, Upper Silesia, S Poland.

Górny Śląsk mimo dużych tradycji entomologicznych i wielu danych faunistycznych, wciąż jest niedostatecznie poznany pod względem rozmieszczenia chrząszczy wodnych. Dysponujemy głównie starymi, jeszcze niemieckimi informacjami z I połowy XX w. (BURAKOW-

SKI i in. 1976: Kat. Fauny Pol., XXIII, 4: 1-307). Mało jest współczesnych potwierdzeń występowania wielu gatunków. Celem autorów jest poprawa takiego stanu wiedzy, przez podanie pierwszych stwierdzeń dla kilku gatunków oraz przez uzupełnienie danych dla gatunków stwierdzanych w omawianej krainie rzadko i bardzo dawno.

We wsi Skidziń (UTM: CA73), nad rzeką Sołą, 11 VI 2007, złowiono w pułapkę świetlną (leg. P. BUCZYŃSKI) cztery gatunki nowe dla Górnego Śląska (w poniższym tekście oznaczone gwiazdką [*]), a także pięć gatunków godnych uwagi z powodu rzadkości występowania w Polsce i/lub od bardzo dawna nie wykazywanych z Górnego Śląska. Były to:

HYDROPHILIDAE

- **Berosus frontifoveatus* KUW. (12 exx.) – halofil, w Polsce łowiony rzadko i pojedynczo, znany tylko z 5 krain i kilkunastu stanowisk (PRZEWOŹNY, LUBECKI 2006: Wiad. entomol., 25: 213-217);
- *Laccobius alternus* MOTSCH. (1 ex.) – jeden z najrzadszych w Polsce przedstawicieli rodzaju, znany tylko z 7 krain, a jedyne znane dotąd stanowisko współczesne tego gatunku leży także na Górnym Śląsku (KORDYLAS 1994: Latissimus, 4: 9-11).
- **Enochrus melanocephalus* (OL.) (2 exx.) – drobnozbiornikowy chrząszcz znany z większości krain Polski, ale stwierdzany rzadko i w dużym rozproszeniu;
- **Cercyon bifenestratus* KÜST. (10 exx.) – eurytop i ripikol, w Polsce szeroko rozsielony i stosunkowo pospolity;
- *Cercyon marinus* THOMS. (2 exx.) – dosyć pospolity eurytop i ripikol, jednak z Górnego Śląska jedyny i ostatni raz podany przed 140 laty (BURAKOWSKI i in. 1976: ibid.);

DRYOPIDAE

- *Dryops lutulentus* (ER.) (4 exx.) – reofil zasiedlający góry i przedgórze, w Polsce bardzo rzadki, znany tylko z 6 krain, do tego poza Sudetami Zachodnimi – na podstawie danych sprzed co najmniej kilkudziesięciu lat (BURAKOWSKI i in. 1983: Kat. Fauny Pol., XXIII, 9: 1-251);
- **Dryops striatopunctatus* (HEER) (11 exx.) – reofil, w Polsce odławiany bardzo rzadko, znany tylko z pięciu krain górskich. Większość danych pochodzi z pierwszej połowy XX w. (BURAKOWSKI i in. 1983: ibid.). W ostatnim 25-leciu podano go tylko z Babiej Góry (KUBISZ, SZAFRANIEC 2003: [W:] Monografia Fauny Babiej Góry: 63-221) i Bieszczadów (PAWŁOWSKI i in. 2000: Monogr. bieszcz., 8: 9-143).
- *Dryops viennensis* (LAPORTE) (14 exx.) – gatunek o rozmieszczeniu i wymaganiach siedliskowych podobnych jak *D. lutulentus*, choć spotykany nieco częściej. Ostatnio z Górnego Śląska wykazywano go prawie 100 lat temu (BURAKOWSKI i in. 1983: ibid.).

Ponadto, w rzece Białej w Czechowicach-Dziedzicach (CA53), 12 VI 2007 złowiono czerpakiem hydrobiologicznym *Nebrioporus depressus* (FABR.) (Dytiscidae) (1 ex., leg. P. BUCZYŃSKI). Ten reofilny, szeroko rozsielony gatunek był ostatni raz podawany z omawianej krainy ponad 70 lat temu (BURAKOWSKI i in. 1976: ibid.).

Powyższe dane wskazują, że istnieje pilna potrzeba systematycznych badań nad fauną chrząszczy wodnych Górnego Śląska. Zarazem widać, że szereg gatunków nie podawanych od bardzo dawna, nieraz nawet od ponad 100 lat, wciąż tu występuje mimo wielu niekorzystnych zmian środowiska.

Materiał dowodowy znajduje się w kolekcji Marka PRZEWOŹNEGO w Poznaniu.

Marek PRZEWOŹNY, Wydz. Biologii UAM, Poznań
Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin

481. Nowe stanowiska kilku rzadkich gatunków kusakowatych (Coleoptera: Staphylinidae) w Polsce

New localities of some rare rove beetles (Coleoptera: Staphylinidae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Staphylinidae, new localities, Poland.

Poznanie rozszedlenia kusaków (Staphylinidae) w Polsce było przedmiotem wielu wydanych w ostatnich latach publikacji. Zawierają one dane dotyczące występowania ponad 50 gatunków nowych dla Polski (KUBISZ, KUBASIK 2000: Wiad. entomol., 19, 1: 37-50) oraz kilkuset gatunków rzadziej spotykanych w kraju. Podczas badań faunistycznych, prowadzonych w roku 2007 odkryłem szereg nowych, krajowych stanowisk czterech interesujących gatunków kusakowatych. Omawiam je szczegółowo poniżej.

Gabrius expectatus SMET.

- Góry Świętokrzyskie: Świętokrzyski Park Narodowy, Łysica – północne zbocze (UTM: DB93), pod korą zmurszałych kłód jodły, 15 VI 2007 – 3 exx., leg. T. WOJAS;
- Pogórze Dynowskie: Przemyśl - Lipowica (FA32), 26 VI 2007 – 1 ex., dąbrowa, pod korą leżącej kłody dębu, leg. T. WOJAS.

Gatunek znany dotychczas z czterech regionów o charakterze górskim (Beskid Mały, Pasma Babiej Góry, Beskid Sądecki, Bieszczady). Nowo odkryte stanowiska są obecnie najdalej na północ wysuniętymi miejscami występowania tego gatunku w Polsce.

Tasgius morsitans (ROSSI) [= *Ocypus compressus* (MARSH.)]

- Pobrzeże Kaszubskie: Jastrzębia Góra (CF27), 10 VIII 2007 – 4 exx., kamienista plaża nadmorska, u podnóża pokrytego zaroślami wybrzeża klifowego, pod kamieniami, leg. T. WOJAS; Karwieńskie Błota (CF27), 11 VIII 2007 – 1 ex., na skraju lasu, pod kamieniem, leg. T. WOJAS.

Jeden z rzadziej spotykanych przedstawicieli rodzaju, znany w kraju z około 10 stanowisk, jednak wszędzie łowiony był pojedynczo. Dlatego też zwraca uwagę fakt relatywnie licznego występowania tego gatunku w Jastrzębiej Górze (kilku zaobserwowanych osobników nie odłowiono).

Bolitobius inclinans (GRAV.)

- Góry Świętokrzyskie: Świętokrzyski Park Narodowy, obszar ochrony ścisłej „Czarny Las” (DB93), 15 VI 2007 – 1 ex., wilgotny bór mieszany, wysiany ze ściółki, leg. T. WOJAS.

Znany z kilkunastu stanowisk rozproszonych w całym kraju. Z Gór Świętokrzyskich dotychczas nie wykazywany.

Euryusa sinuata ER.

- Wyżyna Krakowsko-Częstochowska: Kraków, Park Jordana (DA24), wysiany z murszu z dziupli dębu szypułkowego, 17 V 2007 – 1 ex., leg. T. WOJAS.

Uważany za relikw lasów pierwotnych, związany ze starymi, dziuplastymi drzewami. Z Polski znany z około 10 stanowisk, przy czym większość danych o jego występowaniu pochodzi sprzed ponad 70 lat. Z Krakowa podany w II połowie XIX w. z Bielana, stanowiska odległego o około 8 km na zachód od opisanego wyżej miejsca występowania tego gatunku. Fakt znalezienia tego interesującego gatunku w parku, blisko centrum dużego miasta, wskazuje na istotną rolę starych drzew (zwłaszcza dziuplastych) jako ostoi dla przynajmniej niektórych relikwowych gatunków „puszczańskich”.

Wyrażam podziękowanie Panu dr Grzegorzowi PAŚNIKOWI z Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie za sprawdzenie oznaczeń części publikowanego materiału. Okazy dowodowe są przechowywane w moim zbiorze.

Tadeusz WOJAS, Kat. Botan. Leśn. i Ochr. Przyr. UR, Kraków

482. *Aphodius (Copriformorphus) scrutator* (HERBST, 1789) (Coleoptera: Scarabaeoidea) w Bieszczadach

Aphodius (Copriformorphus) scrutator (HERBST, 1789) (Coleoptera: Scarabaeoidea) in the Bieszczady Mountains

KEY WORDS: Coleoptera, Scarabaeidae, *Aphodius scrutator*, first record, the Bieszczady Mts., Poland.

W ostatnim czasie pojawiły się informacje o nowych stanowiskach *Aphodius scrutator* (HERBST) na południu Polski. Dotychczas stwierdzano ten gatunek w Sudetach Wschodnich i Beskidzie Wyspowym (BURAKOWSKI i in. 1983: Kat. Fauny Pol., XXIII, 9, 1-294), Beskidzie Wschodnim (BUNALSKI, SZWAŁKO 1989: Przegl. zool., 33, 2: 55-60), Wyżynie Małopolskiej (BIDAS 2004: Wiad. entomol., 23, 4: 245-246). Ostatnio dane uzupełniono o nowo odkryte stanowiska w Beskidzie Wschodnim (Tylawa) i Beskidzie Zachodnim (Wojkowa) (BIDAS, CIEŚLAK 2006: Wiad. entomol., 25, 3:183).

Aphodius scrutator to gatunek łowiony w odchodach bydłowych, preferujący ciepłe stanowiska. Stanowi on istotny składnik koprofauny Europy Południowej. W Polsce obserwowany jest sporadycznie. Obserwacje dotyczące jego występowania dowodzą, że ogranicza się ono do stanowisk rozlokowanych wzdłuż południowych granic Polski.

Autorzy w jednym przypadku obserwowali, a w drugim odłowili okazy *A. scrutator* na terenie Bieszczadów. Nowe stanowiska stanowią uzupełnienie wiedzy o areale jego występowania. W obu przypadkach chrząszcza obserwowano na odchodach bydłowych (*Bos taurus* L.).

– Bieszczadzki Park Narodowy, Przełęcz pod Brzegami Górnymi ad Wetlina (UTM: FV04), 4 VIII 2007, teren wypasu bydła; zaobserwowano około 10 exx. (wykonano jedynie dokumentację fotograficzną).

– Żubracze ad Cisna (EV95), 5 VIII 2007 – 13 exx., miejsce wypasu bydła, leg. P. ZIĘBA et M. DWORAKOWSKI.

Okazy dowodowe oraz dokumentacja fotograficzna znajduje się w zbiorach autorów.

Przemysław ZIĘBA, Lublin

Mateusz DWORAKOWSKI, Białowieża

483. Potwierdzenie występowania *Heterocerus parallelus* GEBLER, 1829 (Coleoptera: Heteroceridae) w Polsce

Confirmation of the occurrence of *Heterocerus parallelus* GEBLER, 1829 (Coleoptera: Heteroceridae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Heteroceridae, *Heterocerus parallelus*, records, saline habitats, halobiont, Beskid Zachodni Mts., Wielkopolska-Kujawy Lowland, Poland.

Spośród około 300 opisanych dotąd gatunków skupionych w rodzinie różnorożkowych (Coleoptera: Heteroceridae) z Europy wykazano 34, a z Polski 11. Ich rozmieszczenie na terenie kraju nie jest dobrze poznane – obecność przynajmniej dwóch z nich wymaga potwierdzenia nowymi danymi (BURAKOWSKI i in. 1983: Kat. fauny Polski, XXIII, 9: 1-294). Niedawno ukazał się obszerny artykuł z nowymi stanowiskami sześciu gatunków z tej rodziny (PRZEWOŻNY i in. 2006: Wiad. entomol., 25 (2): 79-87). Poniżej podajemy dwa kolejne stanowiska, potwierdzające współczesne występowanie w Polsce *Heterocerus parallelus* GEBLER, 1829:

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Giebni ad Janikowo (UTM: CD05, 52°46'37"N, 18°07'04"E), solnisko na zapleczu Janikowskich Zakładów Sodowych (obecnie „Janikosoda” S.A.) zlokalizowane przy podstawie osadników szlamów poprodukcyjnych; na szlamistym pobrzeżu rowu odciekowego w zespole mannicy oddalonej i solirodu zielonego (*Puccinellio distantis*-*Salicornietum brachystachyae*), 29 IX 1982 – 2 exx., leg., det. et coll. M. STACHOWIAK;
- Beskid Zachodni: Marszowice ad Gdów (DA42, 49°54'18"N, 20°15'27"E), nad rzeką Rabą, ad lucem, 15 VI 2007 – 3 exx. (♂♂), leg. P. BUCZYŃSKI, det. et coll. M. PRZEWOŹNY.

Mierzący od 4,8 do 7,6 mm *H. parallelus* to największy krajowy przedstawiciel Heteroceridae (DRECHSLER 1979: [W:] FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A. (red.): Die Käfer Mitteleuropas, Bd. 6. Diversicornia. Goecke & Evers, Krefeld: 296–305). Gatunek ten jest halobiontem spotykanym na pobrzeżach morskich i niektórych solniskach śródlądowych w południowo-zachodniej części Palearktyki. Z Polski notowano go dotąd dwukrotnie: z Poznania (SZULCZEWSKI 1922: Prace Kom. Mat.-Przyr. PTPN, B, 1 (3-4): 183-243) i Zegrza koło Warszawy (TENENBAUM 1937: Pol. Pismo ent., 14-15: 336-345). Ze względu na fakt, że są to bardzo stare dane, oraz że oba stanowiska nie były solniskami, wiarygodność danych o obecności *H. parallelus* w Polsce opatrywano znakiem zapytania (BURAKOWSKI i in. 1983: Kat. Fauny Pol., XXIII, 9: 1-294). PAWŁOWSKI i współautorzy (2002: [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. IOP PAN, Kraków: 88-110), umieścili go na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce” z kategorią DD (dane niepełne).

Przytoczone przez autorów dane rozwiewają wątpliwości o obecności *H. parallelus* w Polsce. Występowanie tego gatunku na solnisku w Giebni koło Janikowa potwierdza też jego preferencje środowiskowe. W tym miejscu należy nadmienić, że znad Raby także znane są solniska (między innymi w odległych o zaledwie kilka kilometrów od Marszowic Łęzkowicach), gdzie chrząszcz ten prawdopodobnie znajduje dogodnie dla siebie warunki egzystencji.

Marek PRZEWOŹNY, Wydz. Biologii UAM, Poznań
Mieczysław STACHOWIAK, Kat. Kształt. i Ochr. Środ. UTP, Bydgoszcz
Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin

484. Nowe dla Pojezierza Mazurskiego gatunki lyszczynkowatych i ścięrowatych (Coleoptera: Nitidulidae, Mycetophagidae)

Nitidulidae and Mycetophagidae (Coleoptera) new for the Masurian Lake District

KEY WORDS: Coleoptera, Mycetophagidae, Nitidulidae, synanthropic beetles, new records, Masurian Lake District, NE Poland.

Notatka ma na celu uzupełnienie wiedzy na temat rozszedlenia w Polsce pięciu ekspansywnych gatunków chrząszczy, których obecność w kraju odnotowano w ostatnim dwudziestolecu. Wszystkie wymienione taksony są nowymi dla Pojezierza Mazurskiego. Zastosowano następujące skróty nazwisk: LB – L. BOROWIEC, RG – R. GAWROŃSKI, PJ – P. JAŁOŚZYŃSKI, AL – A. LASOŃ, AO – A. OLEKSA.

NITIDULIDAE

Carpophilus marginellus (MOTSCHULSKY, 1858)

- Małdyty (UTM: DE17), 24 VI 2005 – 1 ex., 13 VI 2006 – 1 ex., złowione w siatkę entomologiczną w locie, przy zabudowaniach gospodarskich, leg., det. et coll. RG;

- Wilamówko ad Morąg (DE27), 16 IX 2007 – 1 ex., pole uprawne, wysiany z przyzmy spleśniałego zboża, leg., det. et coll. RG;
- Góry Lubiańskie ad Olsztynek (DE42), 15 VIII 2007 – 23 exx., pole uprawne, wysiane ze spleśniałej kiszonki kukurydzianej, leg., det. et coll. RG;
- Wyszembork ad Mrągowo (EE27), 14 VII 2007 – 4 exx., pole uprawne, wysiane ze spleśniałej kiszonki kukurydzianej, leg. RG et AO, det. AL, coll. RG.

Gatunek wykazany w ostatnim dziesięcioleciu jako nowy dla Polski (LASOŃ 1998: Wiad. entomol., **17**, 3-4: 165-168). Najnowsze dane dotyczą Dolnego i Górnego Śląska (MELKE, GRZYWOCZ 2003: Acta ent. siles., **11**, 1-2: 102-105). Nowe stanowiska z Polski północno-wschodniej wskazują, że *C. marginellus* skolonizował już cały kraj.

Carpophilus truncatus MURRAY, 1864

- Małdyty (DE17), 23 VII 2007 – 1ex., wysiany z kompostu, leg. et coll. RG, det AO;
- Wilamówko (DE27), 1 VIII 2007 – 10 exx., 8 VIII 2007 – 6 exx., 16 IX 2007 – 200 exx., wszystkie wysiane z przyzmy spleśniałego ziarna (rzepak, pszenica), na skraju pola uprawnego leg. RG, det. RG et AL, coll. AL, LB, RG.

Gatunek pochodzący z południowo-wschodniej Azji. Do Europy Środkowej zawleczony stosunkowo niedawno (SEFROVA, LASTUVKA 2005: Acta univ. agric. silvic. Mendel. Brun., **53**, 4: 151-170). Z Polski wykazany dotychczas z jednego stanowiska na Górnym Śląsku pod synonimiczną nazwą *Carpophilus pilosellus* MOTSCHULSKY, 1858 (MELKE, GRZYWOCZ 2003: ibid.). Uznawany za szkodnika magazynowego. W miejscach występowania spotykany często masowo. Podane powyżej lokalizacje zwiększają do trzech liczbę udokumentowanych stanowisk *C. truncatus* w Polsce.

Glischrochilus quadrisignatus (SAY, 1835)

- Małdyty (DE17), 20 V 2003 – 2 exx., pole uprawne, wysiane z przyzmy gnijącego zielska, leg. et coll. RG, det. AL.

Ekspansywny gatunek chrząszcza, stwierdzony w Polsce stosunkowo niedawno (LASOŃ 1998: Wiad. entomol., **17**, 3-4: 169-173). Prawdopodobnie występuje już w całym kraju.

MYCETOPHAGIDAE

Litargus balteatus LE CONTE, 1856

- Małdyty (DE17), 14 VII 2007 – 1 ex., wysiany z kompostu, leg., det. et coll. RG.

W Polsce gatunek wykazany z pojedynczych stanowisk zlokalizowanych w południowej części kraju (BOROWIEC 1991: Wiad. entomol., **10**, 4: 197-205; SZOŁTYŚ 1996: Acta ent. siles., **4**, 1-2: 14-18). Podane powyżej stanowisko z Polski północno-wschodniej pozwala sądzić, że *L. balteatus* zasiedlił już cały kraj.

Typhaea decipiens LOHSE, 1989

- Małdyty (DE17), 28 V 2005 – 1 ex., wysiany z kompostu, leg. et coll. RG, det PJ, 23 VII 2007 – 2 exx., złowione w locie, w siatkę entomologiczną, leg. RG;
- Wilamówko (DE27), 14 VII 2007 – 4 exx., 1 VIII 2007 – 7 exx., 16 IX 2007 – 23 exx., leg. et det. RG, coll. AO, LB, RG;
- Prośno (DE36), 26 V 2007 – 1 ex., teren zurbanizowany, złowiony w locie w siatkę entomologiczną, leg., det. et coll. RG.

Gatunek prawdopodobnie pochodzenia nearktycznego, lecz opisany na podstawie okazów złowionych w Europie (LOHSE 1989: Ent. Bl., **85**, 3: 144-146). Z Polski podany dopiero w ostatnich latach (JAŁOZYŃSKI 2002: Wiad. entomol., **21**, 4: 213-216; MELKE, GRZYWOCZ 2003: ibid.). Nowo odkryte stanowiska wskazują, że gatunek występuje już w całym kraju.

Robert GAWROŃSKI, Morąg
Andrzej LASOŃ, Białystok
Andrzej OLEKSA, UKW, Bydgoszcz

485. Nowe stanowiska Derodontidae (Coleoptera) w Polsce

New records of Derodontidae (Coleoptera) from Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Derodontidae, *Derodontus macularis*, *Laricobius erichsonii*, new records, Poland.

Rodzina Derodontidae reprezentowana jest w polskiej faunie przez 2 gatunki: *Derodontus macularis* (FUSS, 1850) oraz *Laricobius erichsonii* ROSENHAUER, 1846. Oba rzadko poławiane, z czego *D. macularis* wyjątkowo rzadko. Poniżej podano nowe stanowiska obu gatunków, z krain, z których jeszcze nie były wykazane.

Derodontus macularis (FUSS)

– Łysa Polana (UTM: DV35), Dolina Białki, 1000 m.n.p.m., 12 X 2002 – 2 exx., leg. T. KLEJDYSZ.

Chrzążki znajdowały się w jamkach w owocniku grzyba rosnącego na pniu świerka, na wysokości ok. 0,7 m nad ziemią i ekspozycji wschodniej, przy drodze biegnącej do pobliskiej składnicy drewna. Huba była porośnięta mchami i znajdowała się w zaawansowanym stadium rozkładu, co uniemożliwiło jej oznaczenie. Gatunek nowy dla polskich Tatr.

Laricobius erichsonii ROSENH.

– Widoma (DB64), 380 m n.p.m., 9 XII 2007 – 1 ex., leg. J. SKOCZYLAS.

Stanowisko znajduje się około 500 m na północny zachód od rezerwatu „Barania Góra” (grzbiet Pasma Oblęgorskiego, zachodnia część Gór Świętokrzyskich). Okaz uzyskano z przesiewu ściółki iglastej pobranej spod jodły, na skraju lasu jodłowego z domieszką sosny i modrzewia. Nowy dla Gór Świętokrzyskich.

Zasięg występowania *D. macularis* ogranicza się do południowej Europy; niedawno wykazany został również z Francji (DODELIN 2004: Bull. Soc. entomol. Fr., **109**, 5: 499-505). W Polsce należy do wielkich rzadkości (BURAKOWSKI i in. 1986: Kat. Fauny Pol., XXIII, **11**: 1-243). Notowany jest głównie z południowych krain, gdzie znajdowany bywa na obszarach górskich (Pieniny, Bieszczady, Góry Świętokrzyskie). Chrzążki ten rozwija się w owocnikach grzyba *Ischnoderma benzoinum* (FR.) P. KARST., o polskiej nazwie smolucha świerkowa, występującego na martwym drewnie drzew iglastych (świerk, sosna). Doniesienia o łowieniu tego chrząszcza na hubach porastających drzewa liściaste dotyczą prawdopodobnie drugiego gatunku grzyba z tego samego rodzaju – *I. resinotum* (SCHRAD.) P. KARST. (smolucha bukowa), występującego na drzewach liściastych. *D. macularis* może służyć jako indykatorem stopnia naturalności ekosystemów, gdyż jest gatunkiem spotykanym w ekosystemach najmniej odkształconych (FRANC 1997: Biologia, Bratislava, **52**, 2: 181-186). BOROWSKI (2006: Chrzążki (Coleoptera) grzybów nadrzewnych – studium waloryzacyjne. Wyd. SGGW, Warszawa. 91 ss.) również podkreśla wysoką wartość waloryzacyjną (WWM) tego mycetobionta.

L. erichsonii zasięgiem występowania obejmuje głównie środkową Europę, lecz notowany był również w jej północnych częściach. W Polsce znany jest z siedmiu krain (BURAKOWSKI i in. 1986: Kat. Fauny Pol., XXIII, **11**: 1-243). Umieszczony został na „Czerwonej Liście Chrzążki Górnej Śląska” (KUBISZ i in. 1998: Raporty Opinie, **3**. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnej Śląska, Katowice: 8-68) jako gatunek rzadki. Został sztucznie wprowadzony do Ameryki Północnej, gdzie wykorzystywano go w walce biologicznej przeciwko mszycy *Adelges piceae* RATZ. Biologia tego chrząszcza została dokładnie zbadana przez FRANZ'a (1958: Entomophaga, **3**: 109-64). Gatunek ma jedną generację w roku. W maju jaja są składane pojedynczo na korę drzew. Wylęgłe larwy odżywiają się jajami mszyc. Jedna larwa L4 może zniszczyć średnio do blisko 40 jaj mszyc. Przeobrażenie ma miejsce w ściółce, młode chrząszcze pojawiają się w lipcu i sierpniu, zimują w ściółce leśnej.

Tomasz KLEJDYSZ, Zakł. Entomol. IOR, Poznań
Jarosław SKOCZYLAS, Chełmce

486. Dwa nowe stanowiska *Nemosoma caucasicum* MÉNÉTR. (Coleoptera: Trogossitidae) w Polsce

Two new localities of *Nemosoma caucasicum* MÉNÉTR. (Coleoptera: Trogossitidae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Trogossitidae, *Nemosoma caucasicum*, new records, Poland.

Gatunek bardzo rzadko w Europie poławiany, po raz pierwszy odłowiony w Polsce przed trzema laty na Nizinie Mazowieckiej (HILSZCZAŃSKI 2006: Wiad. entomol., **25**, 1: 29-32). Poza Polską w Europie wykazany ze Słowacji, a niedawno stwierdzony w Austrii: Vorarlberg (KAPP, BRANDSTETTER 2006: Koleopt. Rundschau, **76**: 437-440). Ponieważ najbliższe względem Polski stanowiska tego gatunku znajdują się w Słowacji, można było oczekiwać znalezienia go w południowej części naszego kraju. Autorzy odłowili imagines *N. caucasicum* na następujących stanowiskach:

- Wyżyna Małopolska: Radom, Las Kapturski (UTM: EB09), 13 V 2007 – 1 ♀, w locie obok sągu drewna, leg. M. MIŁKOWSKI;
- Wyżyna Krakowsko-Częstochowska: Kraków - Stare Miasto – część NW (DA24), 12 V 2008 – 1 ♂, w locie na chodniku przy ul. Łobzowskiej, leg. T. WOJAS.

Druga z wymienionych lokalizacji może się wydawać przypadkowa, lecz w odległości około 100 metrów od miejsca zebrania okazy znajduje się pas miejskiej zieleni (tzw. „Planty”) z licznymi egzemplarzami starych drzew liściastych, m.in. wiązów *Ulmus laevis* POLL.

Marek MIŁKOWSKI, Radom

Tadeusz WOJAS, Kat. Bot. Leśnej i Ochr. Przyr. UR, Kraków

487. Nowe stanowisko *Laena reitteri* WEISE, 1877 (Coleoptera: Tenebrionidae: Lagriinae) w Polsce

New locality of *Laena reitteri* WEISE, 1877 (Coleoptera: Tenebrionidae: Lagriinae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Tenebrionidae, Lagriinae, *Laena reitteri*, new locality, Poland.

Laena reitteri WEISE, 1877 występuje w Karpatach (Polska, Słowacja, Czechy, Rumunia), górach Mecsek (Węgry), Alpach (Austria) i Bałkanach (Bułgaria), a także na górzystych terenach Bośni i Hercegowiny oraz Chorwacji. W Polsce, w oparciu o znaleziska pochodzące sprzed ponad 50 lat, chrząszcz ten znany jest tylko z okolic Rytra w Beskidzie Zachodnim oraz Przemyśla w Beskidzie Wschodnim (BURAKOWSKI i in. 1987: Kat. Fauny Pol., XXIII, **14**: 1-309).

Poniższe stanowisko wskazuje na szerszy areal występowania tego gatunku w Polsce i potwierdza silny związek *Laena reitteri* ze środowiskiem leśnym i terenami górzskimi.

- Bieszczady: Bukowiec ad Baligród (UTM: FV06), 460 m n.p.m., 15 IX 1968 – 2 exx., grabina, ściółka, leg. A. SZUJECKI.

Bionomia tego gatunku jest słabo poznana. Chrząszcze spotykane są pod odstającą korą i w dziuplach starych drzew liściastych oraz w ich sąsiedztwie, wśród mchów i opadłych liści.

Adam BYK, Kat. Ochr. Lasu i Ekol. SGGW, Warszawa

488. Nowe i rzadkie dla Pojezierza Mazurskiego gatunki ryjkowców (Coleoptera: Apionidae, Curculionidae)

New and rare species of weevils (Coleoptera: Apionidae, Curculionidae) for the Masurian Lake District

KEY WORDS: Coleoptera, Apionidae, Curculionidae, new records, Masurian Lake District, NE Poland.

APIONIDAE

Eutrichapion (Psilocalymma) punctigerum (PAYKULL, 1792)

– Zalewo (UTM: DE06), 20 V 2006 – 2 exx., leg. et coll. R. GAWROŃSKI, det. M. A. MAZUR.

Występuje głównie na południu kraju (BURAKOWSKI i in.1992: Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, 18: 1-324); żeruje na wykach (*Vicia* sp.). Nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

Ceratapion (Angustapion) austriacum (WAGNER, 1904)

– Małdyty (DE17), 14 VI 2005 – 1 ex., leg. et coll. R. GAWROŃSKI, det. M. A. MAZUR.

Występujący lokalnie gatunek kserotermiczny. Monofag chabra drakiewnika (*Centaurea scabiosa* L.). Z Pojezierza Mazurskiego znany z pojedynczych stanowisk (BIAŁOOKI 2005: Weevil News: <http://www.curci.de/Inhalt.html>, CURCULIO-Institute: Mönchengladbach, 29: 8; WANAT 1998: Wiad. entomol., 17, 1: 49-53; WANAT 2005: Wiad. entomol., 24, 4: 246-247).

CURCULIONIDAE

Bradybatus kellneri BACH, 1854

– Zalewo (DE06), 3 VI 2006 – 1 ex., leg. et coll. R. GAWROŃSKI, det. M. A. MAZUR.

Gatunek rzadko odławiany, znany w Polsce z nielicznych, rozproszonych stanowisk na południu kraju, a prócz tego z Poznania, Warszawy, Gdańska i Puszczy Białowieskiej (STACHOWIAK 1986: Pol. Pismo ent., 56: 263-271). Na Pojezierzu Mazurskim stwierdzony w Olsztynie przez P. BIAŁOOKIEGO (BURAKOWSKI i in.1995: Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, 20: 1-316).

Ceutorhynchus pumilio (GYLLENHAL, 1827)

– Zalewo (DE06), 3 VI 2006 – 1 ex., złowiony w czerpak na suchym piaszczystym ugorze, leg. et coll. R. GAWROŃSKI, det. M. A. MAZUR.

Gatunek znajdujący w Polsce sporadycznie (BURAKOWSKI i in. 1997: Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, 21: 1-312). Z Pojezierza Mazurskiego znany zaledwie z jednego historycznego stanowiska (LENTZ 1879: Beitr. Naturk. Preuss., Königsberg, 4: 1-64).

Larinus (Phyllonomeus) turbinatus GYLLENHAL, 1836

– Morąg (DE 27), 10 VI 2006 – 1 ex., leg. et coll. R. GAWROŃSKI, det. M. A. MAZUR;

– Złotna (DE28), 13 VI 2004 – 1 ex., leg. et coll. R. GAWROŃSKI, det. T. MAJEWSKI.

Gatunek kserotermiczny rozwijający się na oście zwisłym (*Carduus nutans* L.) i różnych gatunkach ostrożeń (*Cirsium* spp.). Większość jego stanowisk jest zlokalizowana na południu kraju. Z Polski północno-wschodniej wykazany ostatnio z Puszczy Białowieskiej (WANAT 2003: Parki nar. Rez. Przyr., 22, 2: 267-278). Z Pojezierza Mazurskiego podany z Biebrzańskiego Parku Narodowego (Basen Północny) (WANAT 2005: [W:] DYRCZ A., WERPECHOWSKI C. (red.): Przyroda Biebrzańskiego Parku Narodowego. Biebrzański Park Narodowy, Osowiec - Twierdza: 301-324).

Mecinus janthinus GERMAR, 1821

– Morąg (DE27), 10 VI 2006 – 1 ex., poligon wojskowy, leg. et coll. R. GAWROŃSKI, det. M. A. MAZUR.

Stosunkowo rzadki, ciepłolubny gatunek żerujący na lnicach (*Linaria* spp.). Z Pojezierza Mazurskiego znany tylko z Osowca - Twierdzy (WANAT 1998: *ibid.*). Ostatnio wykazany jako nowy dla Pobrzeża Bałtyku (BIAŁOOKI 2005: *ibid.*).

Phleophagus turbatus SCHÖENHERR, 1845

– Kiersztanowo (DE43), 30 VI 2007 – 1 ex., leg. et coll. R. GAWROŃSKI, det. M. A. MAZUR.

Dość rzadki gatunek osiągający w Polsce zachodnią granicę zasięgu. Do niedawna znany zaledwie z 3 krain (BURAKOWSKI i in. 1993: *Kat. Fauny Pol.*, Warszawa, XXIII, 19: 1-308). W ostatnich latach odnotowuje się wzrost liczby znanych stanowisk tego gatunku (BIAŁOOKI 2005: *ibid.*; WANAT, GOSIK 2003: *Nowy Pam. fizjogr.*, 2, 1-2: 31-52.; SZYPUŁA, WANAT 1996: *Wiad. entomol.*, 14, 4: 219-226).

Miłosz A. MAZUR, Uniw. Opolski, Opole
Robert GAWROŃSKI, Morąg

489. Nowe stanowisko *Leptocerus interruptus* (FABRICIUS, 1775) (Trichoptera: Leptoceridae) w Polsce

New locality of *Leptocerus interruptus* (FABRICIUS, 1775) (Trichoptera: Leptoceridae) in Poland

KEY WORDS: Trichoptera, Leptoceridae, *Leptocerus interruptus*, new locality, Poland.

Chruścik *Leptocerus interruptus* (FABR.) to typowy potamobiont. Gatunek ten występuje w rzekach Pojezierza Mazurskiego i Zachodniopomorskiego. Wcześniejsze dane mówią o jego występowaniu również na Pojezierzu Południowopomorskim i Nizinie Sępopolskiej. Pierwsze dane faunistyczne z terenu Polski dotyczące *L. interruptus* pochodzą z XIX wieku, z Dolnego Śląska (PIETRZAK, CZACHOROWSKI 2004: *Wiad. entomol.*, 23, 3: 163-167). Nie-wielka ilość danych z naszego kraju dotyczących tego gatunku spowodowała, że w 1992 roku znalazł się on na czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych, jako gatunek narażony na wyginięcie (VU), a 10 lat później jako prawdopodobnie wymarły (EX?) (SZCZĘSNY 2002: [W:] *Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Inst. Ochr. Przyr. PAN, Kraków: 76-79*). Nowe dane mówią jednak o występowaniu tego chruścika w Łynie oraz na Pomorzu – w rzece Drawie, gdzie był eudominantem (PIETRZAK, CZACHOROWSKI 2004: *ibid.*). Konieczne są zatem pilne badania nad aktualnym rozmieszczeniem tego gatunku w Polsce i oszacowanie ewentualnego statusu zagrożenia.

W czasie badań hydrobiologicznych w Kaszubskim Parku Krajobrazowym prowadzonych przez Studencko-Doktoranckie Koło Naukowe Ekologów „KNEKO” z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, stwierdzono nowe miejsce występowania *L. interruptus* w Polsce:

– rzeka Radunia, niedaleko miejscowości Ostrzyce i jeziora Ostrzyckiego (UTM: CF11), 5 VII 2007 – 2 exx. (larwy).

Marcin KREJCKANT, *Kat. Ekol. i Ochr. Środ. UWM, Olsztyn*
Piotr LIŚNIAŃSKI, *Olsztyn*

490. Rzadkie gatunki Microlepidoptera złowione w Warszawie

Rare species of Microlepidoptera collected in Warsaw

KEY WORDS: Lepidoptera, Depressariidae, Gelechiidae, new records, Mazovian Lowland, Central Poland.

Nizina Mazowiecka należy pod względem fauny Microlepidoptera do stosunkowo słabo poznanych regionów Polski. W niniejszym doniesieniu podajemy 5 nowych dla tego obszaru gatunków, stwierdzonych ostatnio w centralnej części Warszawy. Wszystkie gatunki należą do rzadko spotykanych w skali kraju. Wymienione okazy znalezione zostały w materiale odłowionym do lamp owadobójczych, które umieszczone były w namiotach restauracyjnych w północno-zachodniej części Pola Mokotowskiego koło stadionu Skry (UTM: DC98). W lampach tych w celu wabienia owadów stosuje się system świetlówek aktywnych UV-A (emitujących światło wyłącznie z niebieskiej części spektrum). Materiał wybierany był z lamp raz w miesiącu (od kwietnia do października), nie można zatem podać dokładnej daty odłowu jedynie przedział czasowy, z którego pochodził. Materiał dowodowy w postaci preparatów narządów genitalnych znajduje się w zbiorze pierwszego autora.

DEPRESSARIIDAE

– *Agonopterix multiplicella* (ERSCHOFF, 1877): 2–31 VIII 2007 – 1♂.

Gatunek podawany dotychczas kilku stanowisk w różnych częściach Polski.

GELECHIIDAE

– *Cosmardia moritzella* (TREITSCHKE, 1835): 2–31 VIII 2007 – 1♂ 1♀.

Gatunek znany z rozproszonych stanowisk, głównie w północnej części kraju.

– *Caryocolum proxima* (HAWORTH, 1828): 29 VI – 1 VIII 2007 – 2♂♂.

Gatunek wykazany z okolic Łodzi i Poznania.

– *Aproaerema anthyllidella* (HÜBNER, 1813): 29 VI – 1 VIII 2007 – 1♂, 2–31 VIII 2007 – 2♂♂.

Gatunek podawany z nielicznych stanowisk w różnych częściach Polski.

– *Pexicopia malvella* (HÜBNER, 1805): 29 VI – 1 VIII 2007 – 1♂.

Gatunek znany z pojedynczych, rozproszonych stanowisk.

Anna MAZURKIEWICZ, Zakł. Zool. SGGW, Warszawa

Robert WRZESIEŃ, Zakł. Higieny Zwierząt SGGW, Warszawa

491. Materiały do znajomości przezierników (Lepidoptera: Sesiidae) Pienin

Contribution to the knowledge of clearwing moths (Lepidoptera: Sesiidae) of the Pieniny Mountains

KEY WORDS: Lepidoptera, Sesiidae, new records, Pieniny Mts., Poland.

W czasie trwania Sympozjum Sekcji Lepidopterologicznej PTEnt., które odbyło się w Pieninach, w miejscowości Sromowce Niżne, w dniach od 14 do 17 czerwca 2007 r., obserwowałem przylot samców kilku gatunków przezierników (Sesiidae) do syntetycznych feromonów płciowych. Stosowane atraktanty zostały wyprodukowane w <<Plant Research International>> (Wageningen, Holandia) i były wystawiane w terenie bezpośrednio, bądź w pułapkach przyżyciowych typu „unitrap”.

Synanthedon stomoxiformis (HÜBNER, 1790)

- Sromowce Wyżne (UTM: DV57), 14–15 VI 2007 – 3 exx., w pułapce „unitrap” z feromonem <<Myop>> opracowanym dla *S. myopaeformis* (BORKH.), wystawionej na nasłonecznionym wzgórzu, porośniętym między innymi krzewami szakłaka.
- Sromowce Niżne (DV57) 15–16 VI 2007 – 6 exx., w pułapce „unitrap” z feromonem <<Myop>>.
- Podskalnia (DV57), 16 VI 2007 – 2 exx., bezpośrednio obserwowane przy feromonach.
- Droga do schroniska pod Trzema Koronami (DV57), 16 VI 2007 – 2 exx., bezpośrednio obserwowane przy feromonach

Gatunek podawany lokalnie, głównie z południowej części kraju (BAKOWSKI 1997: Wiad. entomol., **16**, 2: 121). Z Pienin odnotowany jak dotąd tylko raz, na podstawie jednego osobnika (♀) (SZADZIEWSKI i in. 1973: Przegl. zool., **17**, 2: 192-195).

Paranthrene tabaniformis (ROTTEMBURG, 1775)

- Sromowce Niżne (DV57), 16 VI 2007 – 1 ex., bezpośrednio obserwowany przy feromonie <<Tab>> opracowanym dla *P. tabaniformis*. Pospolity na terenie całego kraju. Z Pienin podawany z Czorsztyna (BŁESZYŃSKI i in. 1965: Acta zool. cracov., **10**, 5: 375-493).

Synanthedon formicaeformis (ESPER, 1783)

- Sromowce Niżne (DV57), 15–16 VI 2007 – 4 exx., w pułapce „unitrap” z feromonem <<Formi>>, opracowanym dla *S. formicaeformis*. Pospolity na terenie całego kraju. Z Pienin nie był podawany.

Synanthedon tipuliformis (CLERCK, 1759)

- Sromowce Niżne (DV57), 15–16 VI 2007 – 3 exx., w pułapce „unitrap” z feromonem <<Tip>> opracowanym dla *S. tipuliformis*. Pospolity na terenie całego kraju. Z Pienin nie był podawany.

Chamasphecia empiformis (ESPER, 1783)

- Sromowce Niżne (DV57), 15–16 VI 2007 – 2 exx., w pułapce „unitrap” z feromonem <<Api>> opracowanym dla *Sesia apiformis* (CL.). Pospolity na terenie prawie całego kraju, z wyjątkiem północno-wschodniej części. Z Pienin podawany z licznych stanowisk (Błeszyński i in. 1965: ibid.).

Marek BAKOWSKI, Zakł. Zool. Systemat. UAM, Poznań

492. Olcha czarna *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. – nowa roślina żywicielska larw przeziernika *Synanthedon vespiformis* L. (Lepidoptera: Sesiidae)

Black alder *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. – a new host plant of larvae of *Synanthedon vespiformis* L. (Lepidoptera: Sesiidae)

KEY WORDS: Lepidoptera, Sesiidae, *Synanthedon vespiformis*, *Alnus glutinosa*, host plant, Poland.

Larwy przezierników są endofagami, żerują w korzeniach roślin zielnych (rhyzofagi) bądź w drewnie lub łyku drzew i krzewów (ksylofagi). Większość larw przezierników (Sesiidae) jest oligofagami, niektóre z nich są monofagami jak *Sesia melanocephala* DALM., *Synanthedon cepiformis* OCH. czy *S. mesiaeformis* H.-S. Gąsienice tego ostatniego gatunku że-

rują tylko na *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. Z *Alnus* spp. związany jest również szeroko rozprzestrzeniony w Polsce przeziernik *S. spheciformis* DEN. et SCHIFF., którego gąsienice żerują przypadkowo również na *Betula* spp.

Przykładem polifaga jest *Synanthedon vespiformis* L., związany przede wszystkim z dębami – *Quercus robur* L. i *Q. petraea* MATT. LIEBL. Okazjonalnie gąsienice tego gatunku były znajdowane na *Fagus sylvatica* L., *Castanea sativa* MILL., *Salix* spp., *Populus* spp., *Abies alba* MILL., *Juniperus communis* L., *Ulmus glabra* HUDS., *Betula* spp. *Malus* spp., *Cerasus* spp., *Prunus* spp., *Juglans regia* L., *Aesculus* spp., *Loranthus europaeus* L. (ŠPATENKA i in. 1993: Handbook of Palaearctic Macrolepidoptera. Vol. 1. Sesiidae – Clearwing Moths. GEM Publishing. 569 ss.). Olsza (*Alnus* spp.), jako roślina żywicielska tego gatunku nie była dotąd podawana.

– *Synanthedon vespiformis* (♂) został wyhodowany z kory *Alnus glutinosa* w dniu 13 II 2008.

Żerowiska zostały pobrane 15 XII 2007 w Puszczy Kozienickiej, w sąsiedztwie tzw. Poborskich Łąk (UTM: EC20), leg. M. Miłkowski (MM). Z larwy zebranej z tego samego pnia olszy, została wyhodowana samica *Synanthedon mesiaeformis* (15 I 2008, leg. MM).

Żerowiska stwierdzono na pniu starej, niedawno złamanej przez wicherę olszy. Drzewo znajdowało się na skraju wielogatunkowego drzewostanu, przylegającego do śródlęśnych łąk, dawniej torfowiska. W korze znajdowały się liczne otwory wylotowe i resztki egzuwii przezierników.

Żerowiska obu gatunków przezierników w pniu olszy nie różnią się zasadniczo od siebie. Taki przypadek wspólnego żerowania na jednym materiale dwóch pokrewnych gatunków stwierdzono w Radomiu - Wincentowie (EC10), gdzie *Synanthedon spheciformis* i *Synanthedon culiciformis* L. żerowały w szyi korzeniowej kilkuletniej brzozy brodawkowatej *Betula pendula* ROTH. (20 I 2003, leg. MM). Stwierdzone przypadki wspólnego bytowania dwóch pokrewnych gatunków, sygnalizują konieczność zachowania pewnej ostrożności w przypadku inwentaryzacji przezierników wyłącznie na podstawie identyfikacji żerowisk.

Marek BĄKOWSKI, Zakł. Zool. Systemat. UAM, Poznań

Marek MIŁKOWSKI, Radom

493. Nowe stanowiska *Synanthedon andrenaeformis* (LASPEYRES, 1801) (Lepidoptera: Sesiidae) w Polsce

New records of *Synanthedon andrenaeformis* (LASPEYRES, 1801) (Lepidoptera: Sesiidae) in Poland

KEY WORDS: Lepidoptera, Sesiidae, *Synanthedon andrenaeformis* new records, Poland.

W trakcie prowadzenia poszukiwań przezierników (Sesiidae) w południowo-zachodniej części Wyżyny Krakowskiej, stwierdzono występowanie *Synanthedon andrenaeformis* (LASPEYRES, 1801).

Badania były prowadzone w Trzebini i jej okolicach. W początkowym okresie badań samce przezierników wabiono przy pomocy syntetycznych feromonów płciowych opracowanych dla różnych gatunków przezierników i wyprodukowanych przez „Plant Research International” (Wageningen, Holandia). W późniejszym czasie rozpoczęto również poszukiwania żerowisk na roślinie żywicielskiej *S. andrenaeformis* – kalinie koralowej (*Viburnum opulus* L.).

– Młoszowa ad Trzebinia (UTM: CA95), 7 VI 2007 – 2MM, leg. R. CELADYN et W. ZAJDA, det. M. BĄKOWSKI.

Samce zostały zwabione do feromonów około godziny 14, przy słonecznej pogodzie (temperatura ok. 25°C i przy dość silnym wietrze. Motyle odłowiono w młodniku brzożowym, na obrzeżach podmokłej łąki. Od strony północnej miejsca odłowu przebiega linia kolejowa, której nasyp porośnięty jest roślinnością ruderalną, z przewagą wierzb i podrostu brzożowego. W wyniku poszukiwań wzdłuż torowiska, około kilometra dalej w kierunku wschodnim, udało się odnaleźć kilkanaście krzewów kaliny *V. opulus*. Niestety z powodu silnego wiatru i z racji bliskiego względem siebie rozmieszczenia feromonów, nie udało się ustalić który z atraktantów spowodował przylot. Wiadomo jednak, że gatunek ten dobrze reaguje na feromon opracowany dla *Synanthedon vespiformis* L., i że samce przylatują do feromonów w szerokim zakresie czasowym, od 9 do 18.30, najczęściej w południe (PÜHRINGER 2006: members.almta1.net/Sesiidae/sesiidae).

Prócz odłowu przy użyciu feromonów, omawiany gatunek stwierdzono na badanym terenie również innymi metodami:

- Młoszowa ad Trzebinia (CA95), 1 II 2008 – 9 opuszczonych żerowisk na *V. opulus*, jedna martwa, spasożytowana larwa, leg. R. CELADYN; kalina rośnie na tym stanowisku w wilgotnym zagłębieniu u podnóża zarastającej tarniną skałki z roślinnością kserotermiczną.
- Dulowa ad Trzebinia (CA95), 3 II 2008 – 7 opuszczonych żerowisk i jedna martwa gąsienica w pędzie *V. opulus*, leg. R. CELADYN; dwa otwory ze świeżymi śladami żerowania ptaków; żery znaleziono na kilku kalinach, rosnących w rowie wzdłuż nasypu kolejowego.
- Trzebinia (CA95), 9 II 2008 – liczne otwory wylotowe w obumarłych pędach krzewu kaliny rosnącej na zboczach Góry Bożniowa; na innym krzewie stwierdzono zasiedlone żerowiska. Pozyskano jedną larwę do dalszej hodowli, leg. R. CELADYN, cult. M. HOŁOWIŃSKI.

Synanthedon andrenaeformis dotychczas stwierdzony został w Polsce tylko na kilku stanowiskach w okolicach Przemyśla (BĄKOWSKI, HOŁOWIŃSKI 2004: Wiad. entomol., 23, 1: 39-43). Kolejne stanowiska tego gatunku w Polsce (na Wyżynie Krakowskiej) potwierdzają wcześniejsze przypuszczenia, że gatunek ten jest szerzej rozsiedlony na terenie naszego kraju.

Marek BĄKOWSKI, Zakł. Zool. Systemat. UAM, Poznań
Rafał CELADYN, Młoszowa
Marek HOŁOWIŃSKI, Macoszyn
Witold ZAJDA, Warszawa